
65 let pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

65 let pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Spectabiles, honorabiles, cives academici, vážené dámy a pánové, milí hosté, přátelé a gratulanti.

Jsem rád, že vás mohu – s podobně svátečními pocity jako před pěti lety – opět pozdravit při příležitosti kulatých narozenin naší Pedagogické fakulty. Je mi ctí i potěšením se s vámi při této příležitosti setkat na akademické půdě naší alma mater. Jsem rád, že Pedagogická fakulta prožívá toto jubileum v plné síle a dobré formě jako svébytný, nezastupitelný a s novými impulsy a výzvami přicházející člen naší univerzitní rodiny (jak ostatně jistě zazní i v projevu spectabilis paní děkanky).

A chci jedním dechem dodat i jako člen vážený a respektovaný, který prokázal, že je schopný (je-li potřeba a takové okamžiky také nastaly) kritické sebereflexe, od níž se dokáže odrazit k novým pořádkům, cílům a vizím. Taková je z mého pohledu současná Pedagogická fakulta, vystupující jako integrovaný a kreativní subjekt naší univerzity, nezaměnitelný a nepostradatelný svým posláním, adekvátně přispívající k sebevědomí univerzity. A to je pro ni (pro vás) stejně velká výzva jako odpovědnost – stejně velká příležitost jako riziko těch, kteří jdou vždy o několik kroků před ostatními. Neboť jakkoli Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy není zdaleka jediným pracovištěm, jež zabezpečuje přípravu na učitelské povolání, byla a je zcela nepochybně již od svého založení vnímána a reflektována jako jedno z klíčových míst, kde je tento vědecký a studijní obor v širších kontextech ukotven a které v mnohém udává tón, nastoluje tendence, ověřuje hypotézy a v odborném diskursu inspiruje ostatní.

Když jsem hovořil na posledních kulatých narozeninách Pedagogické fakulty, připomenul jsem jméno Karla Havlíčka Borovského, který ve své době revolučně plédoval za zavedení vysokoškolské přípravy učitelů. Ale myslím, že jsem tehdy zůstal dlužný jeho konkrétní věcný výrok, kterým to zřetelně dokládá. Možná, že právě teď je vhodná příležitost si ho připomenout. V Kutnohorských epistolách tehdy napsal, že by bylo třeba, „aby každý učitel, i nejnižší školy, vysoké učení tak absolvoval, jako nyní kněží, právníci a lékaři...“. Mimoděk tak ke třem ze čtyř fakult, které stály u zrodu naší univerzity, připojil s předtuchou těch, co dohlédnou dál než jiní, ještě čtvrtou, jež reflektovala zásadní význam učitelské profese, ale na kterou jsme si museli přece jen ještě nějaký čas počkat.

A i když to ani po svém založení, když dozněly oslavy v pražském Rudolfinu, neměla jednoduché, přečkala všechny brutální ořesy složité doby rudé nesvobody a nenechala se zcela udusit tvrdou normalizací a účelovou ideologickou intoxikací. Jakkoli poraněná a zdevastovaná totalitní doktrínou, prošla (spolu s celou univerzitou) sametovou bránou do konečně osvobozeného akademického prostředí nově probuzené Univerzity Karlovy, které dala jejího prvního polistopadového rektora, odborně i morálně nezpochybnitelnou osobnost profesora Palouše, jenž ji s nadhledem filozofa a erudicí diplomata vyvedl z marasmu totalitního temna. Teprve na půdě osvobozené univerzity se mohla Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy vlastně poprvé svobodně nadechnout a začít naplňovat své poslání smysluplným obsahem, teprve v tuto chvíli může také nést plnou a nesejmutelnou odpovědnost za své konání. A zdá se mi stejně symbolické jako symptomatické, že narozeniny Pedagogické fakulty slavíme prakticky ve stejné době, jako si připomínáme významná data bojů za svobodu, která se vážou k 17. listopadu.

Svoji odpovědnost nese Pedagogická fakulta se samozřejmostí subjektu, který ví, že v jeho roli nemůže nikdo jiný alternovat či improvizovaně zaskočit. Je fakultou dynamickou, flexibilní a vlastně jakýmsi způsobem latentně otevřenou jak dovnitř univerzity, kde ve společenství oborově diferencovaných fakult (jež na bazální úrovni spojuje to, že vzdělávají jiné) nabízí svoji zkušenost a pedagogickou metodiku – tak přesahující hranice univerzity a formující stávající školský a vzdělávací systém. Ačkoli původní vlastenecké obrozenecké ideje (akcentující roli učitele jako dominantní) již dávno odvál čas, patří i dnes toto povolání (a kvalitní univerzitní příprava na něj) ke klíčovým požadavkům dne. Jako by Univerzita Karlova vysílala Pedagogickou fakultu jako svůj intelektuální předvoj a výsadek do tak sofistikovaného, dynamického, osobitě individualizovaného a také svým způsobem křehkého prostředí, v němž probíhá výchova, vzdělávání a formování nové generace, z níž mnozí se později stanou, jako studenti nejrůznějších oborů, členy univerzitní akademické obce. Žádná jiná fakulta nemá takový „osudově“ uzavřený a přitom stále obnovovaný kontext, žádná jiná fakulta nemá tak bytostný vliv na ostatní. Slevit, byť jen zdánlivě dílčím způsobem, z požadavku na kvalitní univerzitní vzdělání učitelů je v rámci jakéhokoli stupně jejich vysokoškolské přípravy nepřijatelný a devastující krok, který se snadno neprozřetelně učiní, a potom dlouhodobě těžce a s velkými škodami napravuje. Zdá se, že neefektivnějším aktem je učinit všechno pro to, aby k němu vůbec nedošlo, neboť některé současné diskuse na toto téma jsou varovné. Byla by totiž škoda polevit v nasazeném tempu, ztratit drive a vracet se na počátky bezvýhodně slepých uliček – brzdit tam, kde je nutné akceleroval. V posledních pár letech se totiž Pedagogická fakulta zhluboka nadechla, zastavila hrozící ekonomický propad, zformulovala a přijala transparentní pravidla. Pravidla „fair play“ hry pro všechny členy akademické

obce, nezkorodovaná účelovými výjimkami a akcentující individuálně diferencované odměňování za kvalitu a množství vykonané práce. Je zřejmé, že na její půdě dnes vládne věcná racionalita, hledající a nezřídka také nalézající optimální cesty řešení, která je podložena solidním vztahovým zázemím, opírajícím se o vstřícnost, ohleduplnost, kolegiální a toleranci mezi jednotlivými pracovišti. Ledacos z toho, co tu teď připomínám, zde nebylo vždy samozřejmostí.

Vytvoření takového vstřícného prostředí pak evokuje nápady na nové akreditace, vědecké projekty (které to v oblasti humanitních věd při současném systému hodnocení nemusí mít vždy jednoduché) či plány, jak získat ty nejlepší studenty středních škol (byť zájem o studium na Pedagogické fakultě včetně výměn v rámci programu Erasmus je tradičně vysoký). Řekl bych, že Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy je fakultou v pohybu, fakultou, která ví, co chce a jak toho dosáhnout – a také fakultou, která je přirozeným základním centrem pedagogické výuky na naší univerzitě, spolupracujícím v tomto kontextu zejména s fakultou Přírodovědeckou, Matematicko-fyzikální a Fakultou tělesné výchovy a sportu.

V současné době chystaných školských reforem musí být naše Pedagogická fakulta připravena flexibilně a profesionálně reagovat na všechno, co mohou přinést. Například vyrovnat se se zvýšeným akcentem na prostupnost při uplatňování učitelů či přijmout odpovídající opatření v oblasti celoživotního vzdělávání.

A já jsem přesvědčen, že připravena je a že své další netriviální úkoly, přinášené netriviální dobou, zvládne. Šedesát pět let v historii Univerzity Karlovy je okamžik, měřeno lidským životem je to věk zralé zkušenosti a poměřováno existencí jedné fakulty je to více než půl století nezřídka bolestného a složitého hledání integrity a důstojného naplňování smyslu vlastní existence. Chtěl bych proto naší Pedagogické fakultě, spectabilis paní děkance i všem jejím pracovníkům a studentům při této příležitosti poděkovat, pogratulovat a popřát. Poděkovat za to, že této fakultě vtiskli její nezaměnitelnou tvář (v níž se tak trochu zrcadlí i ty jejich), pogratulovat k té neuvěřitelné armádě učitelů, kteří její zásluhou šíří pravdu a poznání, a popřát jí i nám, aby i její další veškeré konání bylo jen k dobru štěstí a zdaru nás všech. QUOD BONUM, FELIX, FAUSTUM, FORTUNATUMQUE EVENIAT.